

(1) שמות פרק יט

(ה) וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקוֹלִי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת בְּרִיתִי וְהִיָּתֶם לִי סֵגֻלָּה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ:
(ו) וְאַתֶּם תִּהְיוּ לִי מִמְּלֶכֶת כְּהַנִּים וְגוֹי קָדוֹשׁ אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תִּדְבַּר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

(2) הכתב והקבלה על שמות פרק יט פסוק ו

ממלכת כהנים. ת"א מלכות כהנין, לדעתו ממלכת נסמך לכהנים, והוא שם מופשט, ופ"א ממלכה של כהנים, אמנם יבע"ת מלכין קטירי כלילא וכהנין משמשין, וכן בת"י מלכין וכהנין, לדעתם ממלכת שם נפרד כמו ממלכת לבת ירושלים (מיכה ד'), והוא כאן שם תאר, כשם מלכות, שהוא פעם שם מופשט כמו הגעת למלכות, ופעם שם תאר כמו ארבע מלכיות (דניאל ח'), והוא נופל על הממשלה ועל המושל; וישנם לפי"ז כאן שלשה ענינים ויבוא הוי"ו בשלישי כראובן שמעון ולוי:

(3) חזקוני על שמות פרק יט פסוק ו

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - מאחר שאני נותן לכם אהבתי ושלי כל הארץ.

(4) רש"י על שמות פרק יט פסוק ו

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - שרים כמה דאת אמר (ש"ב ח) ובני דוד כהנים היו:

(5) רמב"ן על שמות פרק יט פסוק ו

ממלכת כהנים ותהיו ממלכת משרתי:
וגוי קדוש - לדבקה באל הקדוש, כמו שאמר קדושים תהיו כי קדוש אני ה' (ויקרא יט ב) והנה הבטיחם בעולם הזה ובעולם הבא:

(6) רבנו בחיי על שמות פרק יט פסוק ו

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. על דרך הפשט תהיו לי לחלקי. וקראם מלכים וכהנים וקראם גם כן גוי קדוש בקבלת התורה, וביאר לך הכתוב כי בכתר תורה נכללים כתר כהונה וכתר מלכות, וכן דרשו חז"ל (הוריות יג.). יקרה היא מפנינים (משלי ג, טו) מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים:

(7) ספורנו עה"ת ספר שמות פרק יט פסוק ו

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. ובזה תהיו סגולה מכלם כי תהיו ממלכת כהנים להבין ולהורות לכל המין האנושי לקרוא כלם בשם ה', ולעבדו שכם אחד, כמו שיהיה ענין ישראל לעתיד לבא, כאמרו ואתם כהני ה' תקראו וכאמרו כי מציון תצא תורה:

(8) וגוי קדוש. בלתי נפסדים, אבל תהיו קיימים לעד באיש, כמו שיהיה הענין לעתיד לבא, כאמרו והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו ואז"ל (סנהדרין פרק חלק) מה קדוש לעולם קיים, אף הם לעולם קיימים. וזה כי אמנם היתה כונת האל יתברך במתן תורה לתת להם אז כל הטוב העתיד, לולי השחיתו דרכם בעגל, כאמרו אז ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב:

(9) העמק דבר על שמות פרק יט פסוק ו

ממלכת כהנים. היינו הנהגה בין אדם לחבירו בדרך הישר והטוב כמו בני אדם אפרתים. ובאשר זה אינו תורה לפרש מהו הישר והטוב. וגם אין כל ענין ואין כל מקום וזמן שוים. ע"כ אין בזה תנאי ליהדות כיון שאין בזה חק קבוע. אבל רצון ה' בכך:

(10) וגוי קדוש. הוא הנהגה בין אדם לשמים להתקדש במותר לו כדכתיב קדושים תהיו וכמש"כ הרמב"ן שם. שמצוה שלא להיות זולל בשר אפילו בהיתר. וגם זה אינו תורה לפרש מהו קדושה ואין כל האדם שוין בזה ע"כ אינו עיקר ותנאי ליהדות כיון שאין בזה חק קבוע אבל רצון ה' בכך.

(11) רב שר הירש על שמות פרק יט פסוק ו

ממלכת כהנים וגוי קדוש. "ממלכת כהנים": כל אחד ואחד מכם יהיה "כהן" ע ידי שיקבל עליו את "ממשלתי" בכל מעשה אשר יעשה, ועל ידי שיקבל עליו עול מלכות שמים ויגשימו, ויפיץ דעת ה' וכניעה לה' על ידי אמרי פיו ומופת מעשיו. וכן אומר הנביא: "ואתם כהני ה' תקראו משרתי אלהינו יאמר לכם" (ישעיה סא, ו).

12) "גוי קדוש": כשם שכלפי פנים יהיה כל אחד ואחד מכם כהן, כן תהיה הופעת קהלכם כלפי חוץ הופעה של קדושה לה'. גוי אחד ויחיד הוא יהיה בין הגויים, אשר אינו חי למען תהילת עצמו, גדולת עצמו ותפארת עצמו, אלא למען כינון מלכות שמים ותפארתה עלי אדמות. גוי זה לא יבקש גדולה בעוצמתו, אלא בממשלתו המוחלטת של חוק - המוסר האלוהי - והלא זה משמעה של "קדושה":

13) אור החיים על שמות פרק יט פסוק ו

ואתם תהיו לי וגו' צריך לדעת למה הוצרך לומר ואתם, כיון שעד עתה להם היה מדבר, ואולי כי על משה ואהרן חוזרים הדברים, ולהיות שעד עתה היה מדבר על כל ישראל, ועשאם סגולה, אם כן יאמר משה כי אין הפרש עוד בינם ובין ישראל, לזה אמר ואתם, פירוש אתה ואחיך תהיו לי ממלכת כהנים, כנגד אהרן, וגוי קדוש, כנגד משה ומשפחתו, על דרך אומרם וקדשת את הלויים:

14) או ירצה לומר להם, כי מעתה יהיו הם בבחינת פמליא של מעלה, כי למעלה יש להאדון משרתיו, ומשמשים לפניו במרום, ולהם יקרא כהנים, גם יש לפניו צבא רב הנקרא קדוש, דכתיב (דניאל ח יג) אחד קדוש, ואמר ה' כי אותם יעשה ה' במקום כהנים וקדושי העליונים, וכן היה שצוה לעשות לו בית לשכון בתוכנו, ובחר ממנו כהנים, וצוה לנו והייתם קדושים (ויקרא יא מד), וכפי זה אומרם ואתם, חוזר הדבר לכללות ישראל,

15) והוצרך לומר תיבת ואתם, לבל יחשבו כי דבריו להם על העתיד לבא, בעלות הנפש אחר הפרדה מהגוף, ישיג הרוחניות, מעלות הסדורות, אבל בחיים חיותו תרחיק הדעת השגה זו, לזה אמר ואתם, פירוש אתם בעצמיכם, בעלי גויה, תשיגו מעלה זו, ומצינו שהצדיקים השיגו מעלה זו שנקראים מלאכים וקדושים, כי באמצעות התורה תגדל ותעלה מעלת האדם עד אין קץ למעלה מהמלאכים (סנהדרין צג) וזה לך האות, כי ה' בחר ליותר מעלה לקדושת מקום כבודו עם ישראל, הא למדת כי הם למעלה מהם, כי מעלין בקודש וכו' (ברכות כח):